Nacionalno istraživanje preferiranih zanimanja kod djece u Republici Hrvatskoj

MiniPolis, prvi dječji grad u Hrvatskoj, i Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta (ZŠEM), proveli su pod pokroviteljstvom Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, istraživanje o najpoželjnijim zanimanjima među djecom na velikom reprezentativnom uzorku osnovnoškolaca grada Zagreba.

Zašto je istraživanje karijernih aspiracija važno?

- **Izbor zanimanja predstavlja jednu od najvažnijih životnih odluka** obzirom da najveći dio života provodimo radeći i obrazujući se za odabranu karijeru. Pri tome su **karijerne aspiracije mladih dobar indikator poslova koje će oni jednog dana i obavljati.**

- Poznavanje distribucije karijernih aspiracija djece i njihove usklađenosti s tržištem rada omogućava **uvid u signale tržišta rada i u utjecaj postojećih procesa cjeloživotnog usmjeravanja u obrazovanom sustavu.**

- **Bez uvida u karijerne aspiracije** roditelji, učitelji, obrazovne institucije i ostali dionici ne mogu ponuditi mladima individualiziranu pomoć i relevante informacije.

Relevantna međunarodna istraživanja na temu karijernih aspiracija

- OECD-ovo PISA istraživanje za 2018. i 2020. pokazuje:
    - **Raskorak između potreba tržista rada i razmišljanja tinejdžera** o budućoj karijeri.
    - **Nisku raznolikost karijernih aspiracija**. U prosjeku 47% dječaka i 53% djevojaka očekuje da će raditi u jednom od top 10 poslova kada budu imali 30 godina.

- Znastvene studije pokazuju:
    - **Karijerne aspiracije djece prvenstveno su pod utjecajem njihovih roditelja i prijatelja roditelja te TV-a i drugih medija.**
    - **anje od 1% djece dobiva informaciju o poslovima kroz ljude koji sa tržišta rada** dolaze u njihove škole.
    - **U istraživanju praksi karijernog savjetovanja** u osnovnim i srednjim školama iz perspektive učenika **u Hrvatskoj naglašava se važnost uloge razrednika.**

Istraživanje u Republici Hrvatskoj

- **Znanstvenu metodologiju istraživanja razvila je Zagrebačka škola ekonomije i managementa (ZŠEM) pod vodstvom dr.sc. Ivone Škreblin Kirbiš**. U prvoj fazi **ispitano je 998 djece osnovnih škola Grada Zagreba**. Polovicu uzorka čine dječaci, a polovicu djevojčice.

- U uzorku su targetirane dvije skupine:
  - učenici viših razreda razredne nastave (treći i četvrti razred) 52%
  - učenici viših razreda predmetne nastave (sedmi i osmi razredi) 48%

Rezultati ankete

- **Karijerne aspiracije djece grupiraju se oko top 10 zanimanja u sličnom postotku kao i u OECD-ovom PISA istraživanju**
  - 47% djece kod nas bira jedno od top 10 zanimanja, dok je to u zemljama OECD-a 46% djece (47% dječaci i 53% djevojke)
  - Radi se o važnoj mjeri raspršenosti njihovih interesa i obično u razvijenijim zemljama vidimo manji postotak onih koji biraju top 10 zanimanja (odnosno veća je raspršenost) nego u manje razvijenim zemljama. To ukazuje na signaliziranje tržišta rada i situaciju u obrazovnom sustavu.

- **Usporedba karijernih preferencija djece grada Zagreba i prosjeka djece OECD zemalja** (prikaz zanimanja koja bira najmanje 2% djece iz uzorka):

ZANIMANJE	GRAD ZAGREB 2021 (%)	OECD ISTRAŽIVANJE 2018 (%)
Sportaš	9	/
Doktor	8	11
Programer	5	/
Arhitekt	5	2
Policajac	4	3
Veterinar	4	2
Informatičar	3	3
Menadžer/direktor	3	6
Kuhar	3	/
Inženjer	3	5
Odvjetnik	3	4
Glumac	2	2
Učitelj	2	7
Kamerman/snimatelj/youtuber	2	/
Medicinska sestra/primalja	/	3
Dizajner	/	3
Psiholog	/	2

- **Usporedba karijerenih preferencija djece grada Zagreba i potreba na tržištu rada**

ESCO GRUPA ZANIMANJA (razina 1)	Karijerne aspiracije **UKUPNO (%)**	Karijerne aspiracije **DJEVOČICE (%)**	Karijerne aspiracije **DJEČACI (%)**	Registri-rana potražnja HZZ (2020) (%)	Rang aspiracija	Rang potražnja HZZ (Hrvatska)	Rang izgleda za posao (EU)
Vojna zanimanja	1,0	0,6	1,4	0,0	6	10	/
Zakonodavci/ zakonodavke, dužnosici/ dužnosnice i direktori/ direktorice	4,4	2,7	6,1	0,1	4	9	1
Znastvenici/ znanstvenice, inženjeri/ inženjerke i stručnjaci/ stručnjakinje	56,6	69,6	43,7	25,0	1	1	2
Tehničari/ tehničarke i stručni suradnici/ stručne suradnice	19,8	11,4	28,0	7,2	2	5	3
Administrativni službenici/ administrativne službenice	0,5	0,6	0,4	6,1	9	6	7
Uslužna i trgo-vačka zanimanja	12,2	12,5	12,0	19,0	3	3	5
Poljoprivrednici/ poljoprivrednice šumari/šumarke ribari/ribarke, lovci/lovkinje	0,4	0,4	0,4	0,4	10	8	9
Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	3,4	1,7	5,1	16,6	5	4	8
Rukovatelji/ rukovateljice postrojenima i strojevima, industrijski proizvođači/in-dustrijske proizvođačice i sastavljači/ sastavljačice proizvoda	0,9	0,2	1,6	5,0	7	7	6
Jednostavna zanimanja	0,7	0,2	1,2	20,7	8	2	4
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0			

- **Djeca u razrednoj nastavi češće imaju uzore među poznatim osobama i likovima iz filmova/serija/ crtića/knjiga nego oni s predmetne nastave**, a kad gledamo spolne razlike - dječacima su češće uzori poznate osobe nego djevojčicama. U Hrvatkoj tako djeca u kategoriji sportaša npr. kao idole nogometaše navode 15x Ronalda, 10x Messija, 8x Modrića, 2x Livakovića, itd.

- **Dječaci u značajno većoj mjeri iskazuju motivaciju za zaradom** prilikom preferencije zanimanja u odnosu na djevojčice.

- Po dobi postoje značajne razlike tako da su starija djeca u većoj mjeri motivirana zaradom, a **mlađa su djeca u većoj mjeri motivirana time što će njihovim izborom biti ponosna njihova obitelj i prijatelji.**

- **Značajno manje razrednika starije djece je upoznato s njihovim aspiracijama nego učitelja nižih razreda (mjereno iz perspektive djece), tako da samo oko 12% sedmaša i osmaša smatra da njihovi razrednici znaju što žele raditi u budućnosti**, što je poražavajuće obzirom da upravo oni uskoro donose jednu od prvih važnih karijernih odluka (upis u srednju školu).

- **Poduzetnička orijentacija djece općenito nije snažno izražena**, pri čemu nema spolnih razlika, ali postoje dobne razlike. Stariji u većoj mjeri iskazuju želju za vlastitim biznisom, iako njihova ideja za vlastiti posao nije ništa razvijenija od ideje mlađih.

Zaključci

- **Najčešće birana zanimanja djece grada Zagreba** su sportaš, doktor, programer, arhitekt, policajac, veterinar, informatičar, menadžer/direktor, kuhar, inženjer, odvjetnik, glumac, učitelj i kamerman/snimatelj/youtuber.

- **Postoje mnoge sličnosti sa preferencijom zanimanja sa OECD-ovim istraživanjem, a razlike su:**
    - **Najveća razlika odnosi se na zanimanje sportaš kojeg naša djeca najviše biraju (9%)**, dok u OECD-u nije na općem uzorku u top 10 zanimanja, osim kod dječaka.
    - **Ostala zanimanja koja naša djeca biraju češće od djece u OECD uzorku su programer (5%), kuhar (3%) i kamerman/snimatelj/ youtuber (2%)**
    - **Nadalje su uočena odstupanja i za zanimanja Medicinska sestra/primalja, psiholog i dizajner koja naša djeca rjeđe preferiraju nego tinejđeri u OECD-ovom uzorku**

- **Najveća odstupanja između karijernih aspiracija i potreba na tržištu su u kategorijama**
    - Menadžeri
    - Jednostavna zanimanja

- **Manja je raznolikost karijernih preferencija među djevojčicama** u odnosu na dječake
- **Potvrđeni spolni stereotipi** – djevojčice češće preferiraju zanimanja poput liječnika, učitelja i odgajatelja, dok dječaci češće preferiraju zanimanja poput sportaša i trenera, djelatnika za zaštitu osoba i imovine te inženjera
- **Djeca smatraju da su njihovi roditelji (76%) upoznati s njihovim karijernim aspiracijama, ali ne baš i njihovi učitelji/razrednici (21%)**. Samo 12% učenika predmetne nastave smatra da im je razrednik upoznat s njihovim karijernim aspiracijama, a to su učenici koji uskoro donose važnu odluku odabira srednje škole

Preporuke

- **Od rane dobi je potrebno djecu izlagati različitim zanimanjima** kako bi proširili svoje karijerne interese i odmakli se od stereotipnih odabira. Na taj način imali bismo manji postotak djece koja teže istim zanimanjima. Idealno se pokazuje povezivanje obrazovnih i odgojnih institucija s ljudima iz svijeta rada koji će upoznati djecu sa svojim zanimanjem i svojom karijerom. **Trebamo stvarati mogućnosti za istraživanje karijera za učenike kroz karijerne razgovore s osobama izvan škole koje dolaze direktno s tržišta rada**, kao i stručnjacima iz sekundarnog obrazovanja i visokog školstva (naročito onima koji nude programe za zanimanja u velikoj potražnji i sa visokim indeksom rasta, a koja su nisko rangirana u aspiracijama djece).
- **Više uključiti učitelje i naročito razrednike starijih razreda u profesionalnu orijentaciju djece** jer je poražavajuće da iz perspektive djece toliko malo njih poznaje karijerne aspiracije svojih učenika. Bez tog poznavanja ne mogu ponuditi individualiziranu pomoć i informacije svojim učenicima.
- **Dodatno poticati poduzetnički potencijal**, naročito kod starijih koji iskazuju taj interes na način da razvijaju ideje za potencijalni biznis i da uče o poduzetništvu.
- **Svi imamo priliku i odgovornost**, bilo u ulozi roditelja, stručnjaka sa tržišta rada, zaposlenika u odgojno-obrazovnom procesu ili dionika koji kreiraju obrazovne politike, **pojačati svoju podršku u cjeloživotnoj profesionalnoj orijentaciji djece** i mladih slušajući istraživanja, kako bismo doprinjeli razvoju društva.